

Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta

Tělesná kultura

Seminární práce

Autor: Lukáš Kozáček 251746

Brno 2009

Obsah

1	Základní definice a pojmy v systému tělesné kultury	3
2	Tělesná kultura a sport ve veřejném sektoru	4
3	Organizační struktura	6
4	Zdroje a způsoby financování	7
5	Ekonomické vlivy sportu	11
5.1.	Pozitivní externality	12
5.2.	Negativní externality	12
6	Srovnání s organizační strukturou tělesné kultury ve Francii	13
7	Sportovní legislativa v České republice	14
8	Zdroje	15

1 Základní definice a pojmy v systému tělesné kultury

Definice pojmu tělesná kultura vychází z kinantropologie (kin = pohyb, antropos = člověk, logos = věda). Tudíž vědecký základ oblasti začleňuje tělesnou kulturu jako část kultury a celého kulturního dědictví.

Podle Hodaně (1992) je tělesná kultura sociokulturní systém, který jako výsledek činnosti, tvorby hodnot, vztahů a norem zabezpečuje specifickými tělocvičnými prostředky uspokojování zvláštních biologických a sociálních potřeb člověka v oblasti fyzického, psychického a sociálního rozvoje s cílem jeho socializace a kultivace. Objektem jejího působení je společenský a kulturní člověk jako plnohodnotný člen společnosti. Vedle sportu zahrnuje tělesnou výchovu a pohybovou rekreaci.

Tělesná výchova – bývá zpravidla uskutečňována během pedagogického procesu. Jako hlavním zájmem není sledování co nejlepšího výkonu, ale slouží jako prostředek k všestrannému zdokonalování a zlepšování vlastností člověka.

Sport – rekreační fyzická aktivita tvořící základní část volného času a životního stylu člověka. Ve vrcholovém sportu může být prováděna i jako plnohodnotné povolání. Základní funkcí bývá označována relaxace, ventilování agrese a socializace ve společnosti. Je především soutěžního charakteru při dodržování předem stanovených pravidel. Rozděluje se na relaxační, výkonnostní a vrcholový.

Pohybová rekreace – umožňuje kultivaci duševních sil člověka, má velký vliv na intelektuální, tělesný i sociální rozvoj člověka. Musí naplňovat představy a uspokojovat potřeby těch, jimž je určena – odpočinek, zábavu, vzdělání.

2 Tělesná kultura a sport ve veřejném sektoru

Na území České republiky jsou sport a tělesná výchova dotovány významným způsobem z finančních prostředků veřejných rozpočtů v rámci veřejného sektoru, který je rozdělen v šesti blocích odvětví. Tělesnou kulturu spolu se školstvím, zdravotnictvím, kulturou a sociálními službami řadíme do bloku odvětví rozvoje člověka (Strecková a Malý, 1998). I proto zahrnujeme tělesnou výchovu a sport do kapitoly státního rozpočtu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Posláním veřejného sektoru je předcházet a řešit důsledky selhávání trhu v ekonomickém a sociálním růstu i rozvoji. Tělesná kultura a sport může plnit poslání veřejného sektoru s využitím následující soustavy funkcí (Strecková a Malý, 1998) :

- funkce ekonomické
- funkce sociální
- funkce politické
- funkce etické

musíme však brát na vědomí, že požadavky optimálního plnění jednotlivých funkcí se vylučují nebo ovlivňují v závislosti na charakteru nabízené služby.

Tělesná kultura je financována jak neziskovým tak i ziskovým sektorem. Počet subjektů realizujících ziskové aktivity je sice menší, ale má stále větší váhu na celkové ekonomické produkci HDP. Napomáhá tomu dozajista i stále se zvyšující komercializace sportu a pohybových aktivit. Ziskový a neziskový sektor v tělesné kultuře má komplementární vztah. Vzájemně se doplňují a podmiňují. Tržní sektor především využívá ziskových příležitostí na trhu doplňováním nabízených služeb pro uspokojení individuálních potřeb poptávajících.

Ve veřejném sektoru je tělesná kultura zastoupena především základními a středními školskými zařízeními prostřednictvím výuky tělesné výchovy, pohybová rekreace je zabezpečována zařízeními soukromého i veřejného sektoru. K poskytování služeb v oblasti sportu na mohou sloužit jednoúčelová zařízení (např. plavecký bazén), veřejně přístupné plochy a zařízení nebo volná příroda.

V tělesné kultuře můžeme rozlišit všechny typy statků(Hobza a Rektořík ,2006):

A) Čistý veřejný statek :

V některých případech tělesná kultura splňuje podmínky vymezení veřejného statku.

Nevylučitelnost ze spotřeby je dána především podmínkami pro provozování některých sportů, které jsou prováděny ve volné přírodě, na veřejných prostorech nebo i tělesná výchova

ve školských zařízeních. S tím souvisí i nerivalita ve spotřebě, protože za daných podmínek nabízejí neomezený přístup z řad společnosti.

B) Smíšený statek a statek pod ochranou:

Jedná se především o veřejné zimní stadiony, veřejná koupaliště, atd. a s nimi související nevylučitelnost ze spotřeby. Statky jsou spotřebovávány kolektivně, při naplnění poskytování jednoho statku dochází k efektu přetížení (rostoucí počet provozovatelů jednoho sportu snižuje poskytovanou kvalitu statku). Při hodnocení z hlediska občanských sdružení rozhodujícím zařazením, zda jde o smíšený statek nebo statek pod ochranou bereme v potaz kdo získává z dané služby. Pokud pouze individuální spotřebitelé jedná se o statek pod kontrolou. Pokud činností sdružení získává společnost a spotřebitelé jedná se o smíšený statek. V obou případech je spotřeba nedělitelná.

C) Privátní statek:

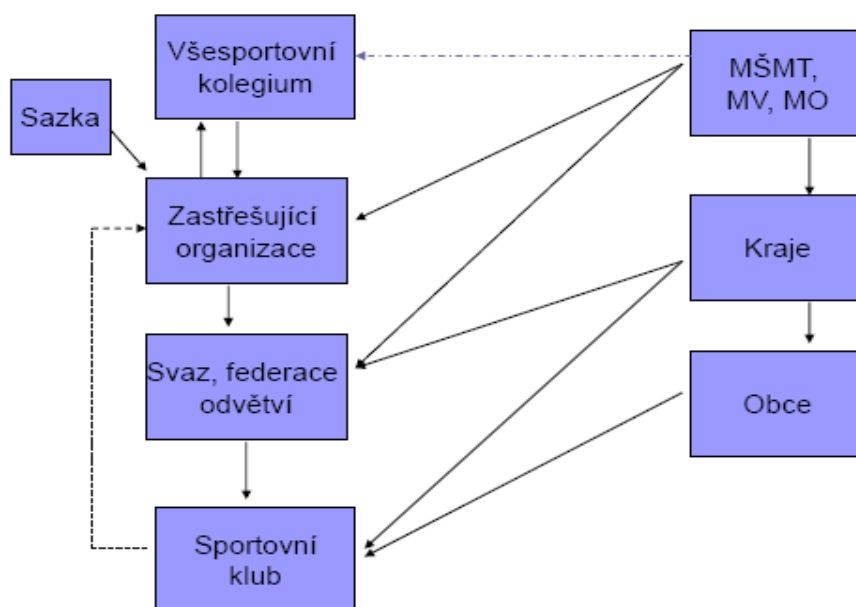
Nabídka privátních statků v oblasti tělesné kultury je dána běžnými atributy trhu, především možnou ziskovostí a uspokojením okruhu daných potřeb. Jde především o statky, které nemohl poskytnout veřejný sektor, jejich provozování je z celospolečenského hlediska diskutabilní popř. statky jejichž spotřeba zcela závislá na individuálních požadavcích každého spotřebitele.

3 Organizační struktura

Ústředním orgánem státní správy pro oblast tělesné kultury je Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, jehož sportovní se dělí na dvě základní sekce. První zodpovídá za rozvoj sportu ve školských zařízeních, připravuje směrnice pro výuku tělesné. Druhá sekce spolupracuje se sportovními organizacemi a zodpovídá za sportovní reprezentaci země. Mezi hlavní úkoly poradních orgánů ministerstva je podílení se na rozdělování finančních prostředků v oblasti sportu.

Dobrovolné organizace jsou vytvářeny na základě Zákona o sdružování občanů (č. 83/1990 Sb.). Stanovy takto založené organizace musí být pevně stanoveny a zaregistrovány u Ministerstva vnitra ČR. Podstatná většina občanských sdružení a sportovních federací bývá sdružována ve vrcholných organizacích. Nejznámější z nich je Český svaz tělesné výchovy (ČSTV).

ČSTV je dobrovolným sdružením sportovních, tělovýchovných a turistických svazů s celostátní působností, tělovýchovných jednot a sportovních klubů i jejich sdružení, jsou-li ustanovena jako občanská sdružení podle Zákona o sdružování občanů č. 83/1990 Sb.. ČSTV vznikl 11. března 1990 a jeho poslání je podporovat sport, tělesnou výchovu a turistiku, sportovní reprezentaci České republiky a přípravu na ni, zastupovat a chránit práva a zájmy sdružených subjektů, poskytovat jim požadované služby a vytvářet ke vzájemné spolupráci potřebnou platformu. Subjekty sdružené v ČSTV si ponechávají samostatnost svého právního postavení, majetku a činnosti¹.

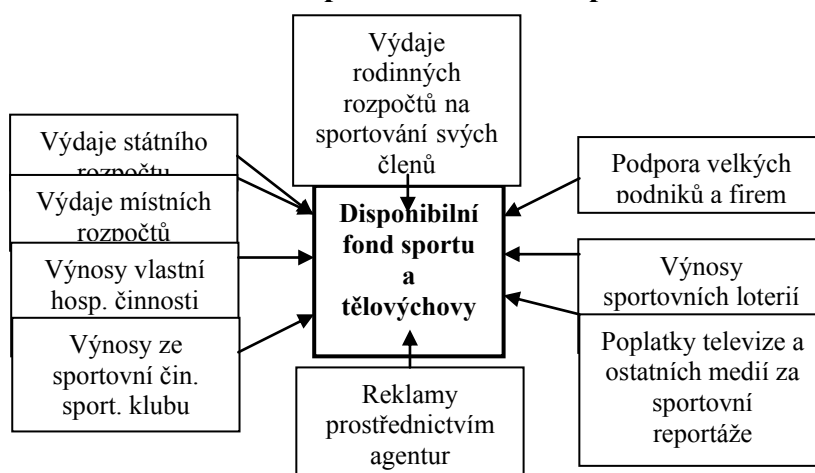

¹ <http://www.cstv.cz>

4 Zdroje a způsoby financování

Finanční prostředky jsou členěny podle charakteru zdroje na finanční prostředky státního rozpočtu poskytované prostřednictvím MŠMT (dotační politika určená na podporu činnosti sportovního prostředí, zejména občanských sdružení, s rozpětím od 1,9 mld. Kč do 2,5 mld. Kč) a na finanční prostředky státního rozpočtu, poskytované prostřednictvím rozpočtu krajů a obcí (objem pro oblast sportu je stanoven rozhodováním jednotlivých samospráv). Dále na finanční prostředky ze zisku Sazka a.s. (finanční objem je závislý na hospodaření akciové společnosti). Důležité jsou také vlastní finanční prostředky občanských sdružení (členské příspěvky, zisk z pořádání sportovních akcí, resp. z vedlejší hospodářské činnosti, stanovení výše členských příspěvků, atd.) a finanční prostředky získané na základě smluvních vztahů (od sponzorů apod.).

Schéma disponibilního fondu sportu

Z našeho pohledu je nejdůležitější podpora sportu ze státního rozpočtu, která je rozdělená do tří tématických oblastí²:

- **Část A:** oblast státní sportovní reprezentace a přípravy sportovních talentů
- **Část B:** oblast tělovýchovy – tzv. oblast veřejně prospěšných programů
- **Část C:** oblast výdajů na programové financování reprodukce majetku

² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Č.j.: 13 496/2009-50, Státní podpora sportu pro rok 2010, dostupné z < http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2010/Podpora_sportu_2010_www.pdf >

A. Oblast státní sportovní reprezentace:

- a) Program I. - Sportovní reprezentace ČR
- b) Program II. - Sportovní centra mládeže
- c) Program III. - Sportovní talent
- d) Program IV. - Sportovní střediska

Specifické zaměření:

- e) Podpora činnosti Resortních sportovních center MŠMT, MO a MV
- f) Rozvojový program podpory Sportovních gymnázií obor vzdělávání sportovní příprava - čerpáno ze státního rozpočtu určeného pro regionální školství.

B. Oblast veřejně prospěšných programů:

- a) Program V. - Národní program rozvoje sportu pro všechny
- b) Program VI. - Sport a škola
- c) Program VII. - Sport zdravotně postižených
- d) Program VIII. - Podpora údržby a provozu sportovních zařízení

C. Oblast investičních prostředků - ISPROFIN

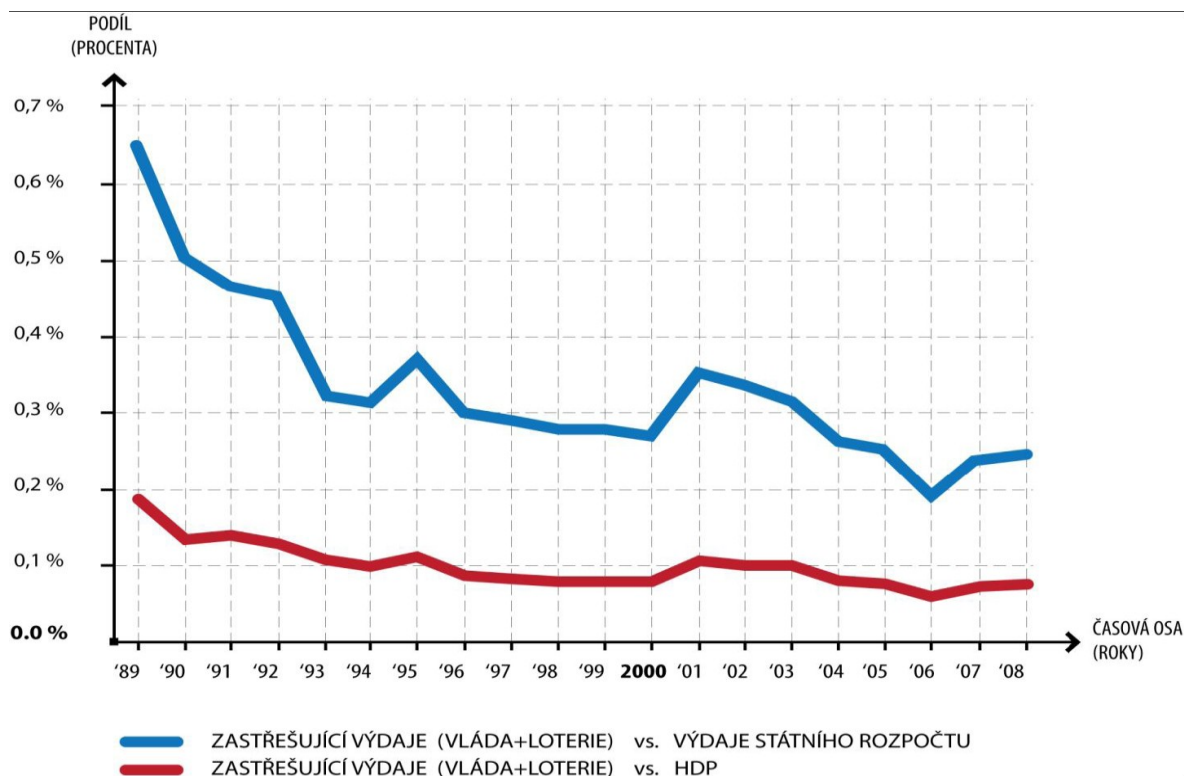
Program 233510 - Investiční prostředky pro oblast sportu

- a) podprogram 233512 - podpora sportovních zařízení v oblasti sportu pro všechny
- b) podprogram 233513 - podpora sportovních zařízení v oblasti sportovní reprezentace

V dubnu 2009 byla MŠMT zveřejněna „Analýza financování sportu v České republice“. Materiál se věnuje významu sportu ve společnosti, porovnání státních výdajů do oblasti sportu v letech 1989 až 2008, srovnání financování sportu v zemích EU a vlivu sportu na státní rozpočet. Analýza je veřejně dostupným materiálem a poukazuje na sestupný trend ve státní podpoře sportu, kde z původních 0,65% státního rozpočtu v roce 1989 klesla úroveň podpory na současných 0,24% státního rozpočtu. Srovnání se zeměmi EU řadí ČR mezi státy s nejmenší podporou sportu. Analýza konstatuje, že sport jako ekonomické odvětví přináší do státního rozpočtu více prostředků, než ze státního rozpočtu prostřednictvím dotací získává. Tento přebytek je vyčíslen v rozpětí 1,1 až 3,7 mld. Kč.

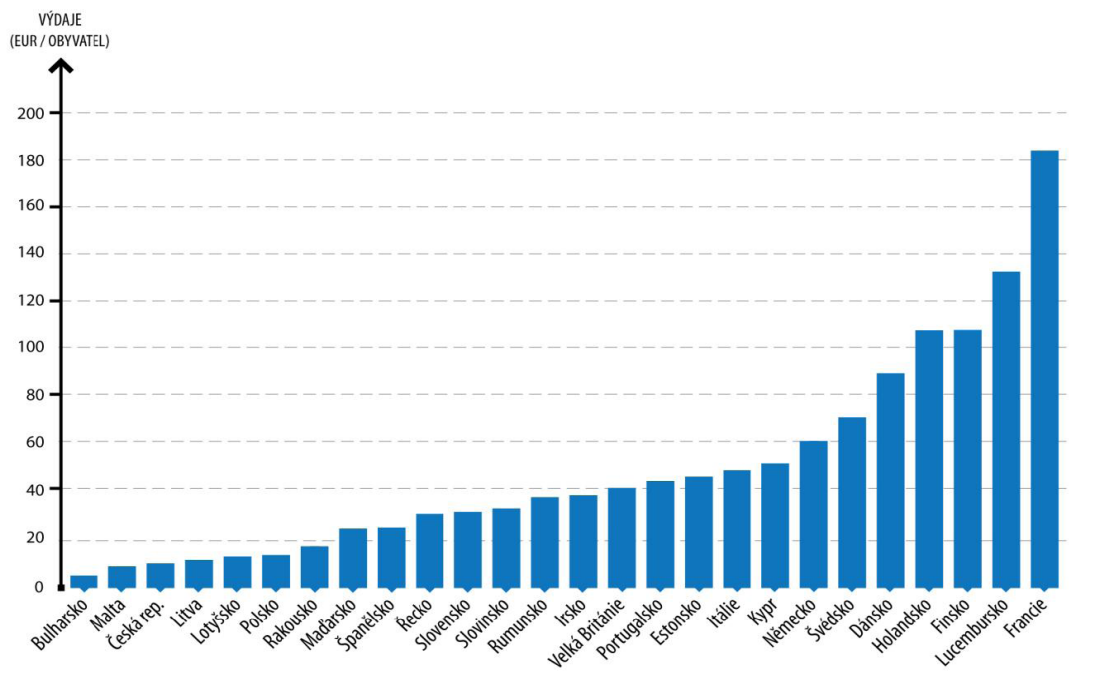

Graf výdajů státního rozpočtu včetně odvodů loterijních společností do oblasti sportu

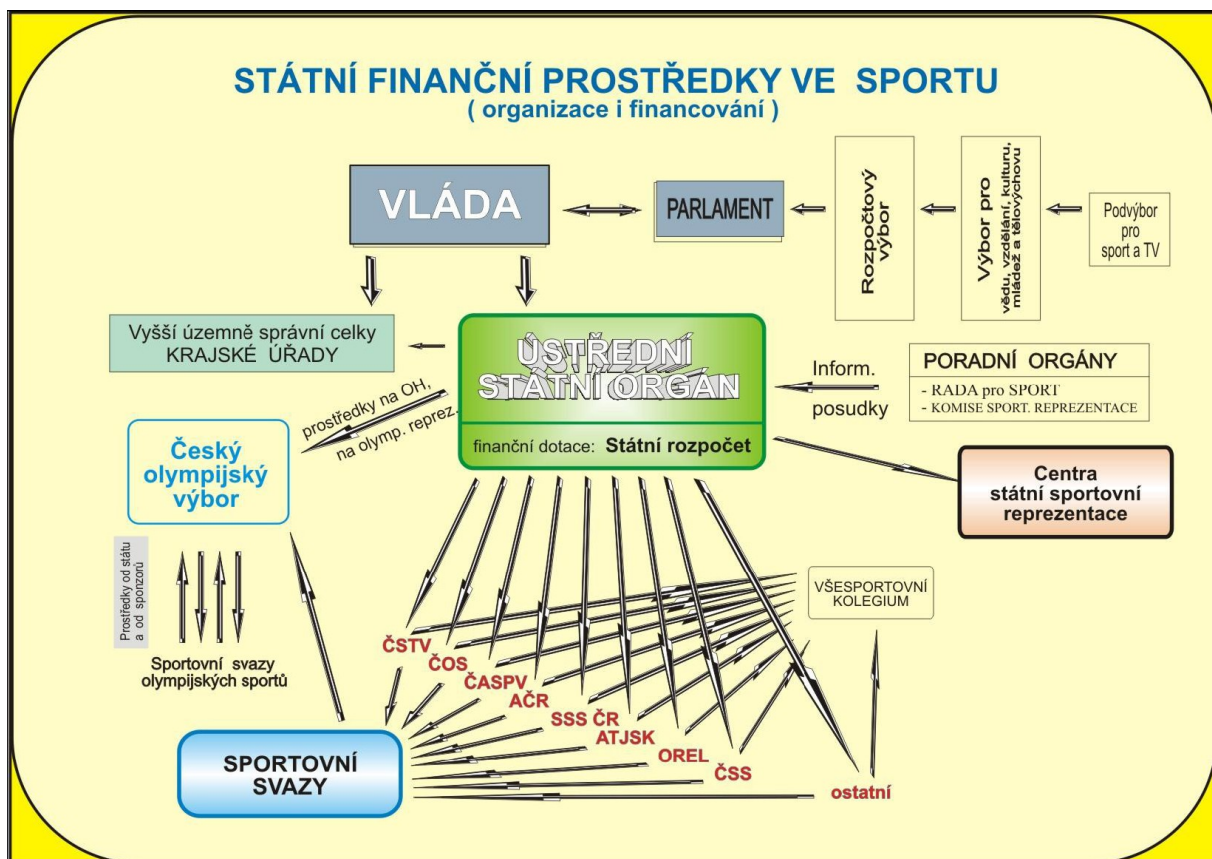
Zdroj: Analýza financování sportu v České republice, shrnující verze z 16.4. 2009. dostupné z <
http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2009/Analýza_financovani_sportu_CR_www.pdf >

Země Evropské unie – porovnání veřejných výdajů na sport na jednoho obyvatele

Zdroj: Analýza financování sportu v České republice, shrnující verze z 16.4. 2009. dostupné z <
http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2009/Analýza_financovani_sportu_CR_www.pdf >

Státní finanční prostředky ve sportu

Zdroj: KONCEPCE STÁTNÍ PODPORY SPORTU V ČR č.j.: 20099/2009-5 ke dni 17.9. 2009 dostupné z <
http://www.msmt.cz/uploads/soubory/Tiskovy_odbor/koncepce_statni_podpory_sportu_v_CR.pdf>

5 Ekonomické vlivy sportu

Ekonomické vlivy sportu můžeme určit pomocí několika model, my se zaměříme na input – output model investic do tělesné kultury (Hobza a Rektořík, 2006). Principem působení investic do tělesné kultury (ITK) je poznání vlivů a faktorů, které model pomocí primárních vstupů generuje. Na straně vstupů jsou veličiny : práce (L), fyzický kapitál (K), lidský kapitál (H) a přírodní zdroje (N). Výstupy jsou závislé především na typu pohybových aktivit, tedy práci a lidském kapitálu.

Na straně výstupu lze specifikovat ekonomický přínos ITK do HDP, zaměstnanosti a saldu platební bilance. Jedná se o přímo ekonomicky měřitelné výstupy.

Výsledný pozitivní efekt sportu pro státní rozpočet 2008

Zdroj: Analýza financování sportu v České republice, shrnující verze z 16.4. 2009. dostupné z <
http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2009/Analyza_financovani_sportu_CR_www.pdf >

Podnětem zvláštního zájmu na straně výstupu ITK je produkce tzv. pozitivních a negativních externalit.

5.1. Pozitivní externality

Mají vliv především na životní styl a reprezentaci země či regionu. Životní styl má především vliv na kultivaci a uchování lidského potenciálu. Prostřednictvím investic do tělesné kultury je ovlivňováno využívání volného času a životního stylu lidí. Nejdůležitěji bývá posuzován vliv tělocvičné aktivity na zdraví samotného člověka. Na podporu zdraví člověka působí pět hlavních aspektů: zdravotní prevence, regenerace, výkonnost, zdatnost a aktivita. Ty zdravotní vlivy mají nepřímé ekonomické souvislosti, které mají s následujícím významem:

- a) Snížení pracovní neschopnosti – pravidelný pohyb má prokazatelný vliv na zdraví člověka v produktivním věku, s tím souvisí snižující se pracovní neschopnost a tím zvýšení efektivní úrovně společnosti.
- b) Úspory v čerpání nemocenského pojištění – se snížením pracovní neschopnosti dojde ke snížení při vyplácení nemocenského pojištění, tyto úspory mohou použity např. ke zkvalitnění zdravotní péče.
- c) Zvýšení výkonnosti subjektů – dochází ke zvýšení produktivnosti práce, tzn. vyšší efektivnosti.
- d) Snížení nákladů na pracovní sílu – souvisí s předcházejícími body.
- e) Potenciál zlevnění produkce – může dojít ke snížení nákladu na jednotku produkce, tudíž zvýšení konkurenceschopnosti výrobku.

5.2. Negativní externality

Výskyt negativních externalit není pravidelný a je možné ho definovat jako selhání základních funkcí, poslání a cílů sportu. Jde především o externality ekologické, biomedicíncké a ostatní.

- a) Výdaje s napravováním škod na životním prostředí – ošetřování svahů a lesních stezek poškozených lyžaři, regenerace a náklady na čištění cyklostezek nebo náklady na sběr svoz ostatních odpadů.
- b) Výdaje spojené s napravováním poškozeného zdraví – poškození zdraví při úrazu, poškození zdraví z dopingu popř. zdraví poškozené z neodborně prováděného a vedeného rekreačního sportu.
- c) Výdaje spojené s ostatními vlivy tělesné kultury – socializace sportem negativním působením trenérů (doping, anabolika), odstraňování škod způsobených
- d) vandalstvím fanoušků, komercializace sportu (vidina zisku před sportem).

6 Srovnání s organizační strukturou tělesné kultury ve Francii

Ve Francii není úkolem státu organizovat činnost či připravovat obsah činností, ale hlavním úkolem státu je především stanovovat směr a v rovnováze sportovní hnutí a místní společnosti. Funkce státu spočívají v koordinaci, regulaci a finančním dohledu, se snahou předcházet různým rizikům a dohlížet, aby obecný prospěch převládal nad jinými zájmy.

Intervence do sportu můžeme rozdělit do tří skupin. První přístup je čistě sportovní, hledá otázky jak územní správní celky mají směřovat podporu klubům, zda-li je podpora klubů dostatečná, či jestli jsou kluby vhodnou formou organizace sportovních aktivit. Druhý přístup klasifikován jako ekonomický, kulturní a sociální. Řeší otázky jak vytvářet podmínky pro různé typy sportovní aktivity pro využití všech skupin obyvatel. Jak by si měla města stanovovat priority. Třetí přístup je administrativní a institucionální. Snaží se nalézt odpověď jak nastolit rovnováhu mezi státem, krajem a obcí. Brát v potaz tyto ekonomické přístupy může být v některých případech velmi složité v závislosti na odlišných prioritách různých regionů či měst.

Proto zásadní řízení sportu přechází na samotná města popřípadě obce. Město poskytuje prostor, ve kterém se sdružují kluby, konstruují volnočasová zařízení. Role města je podstatnější a historicky starší než role státu na komunální úrovni. Město či obec je tedy orgánem, který nejčastěji a přímo zasahuje do oblasti rekreace a sportu. Vytvářejí si vlastní plány sportovních zařízení, provozy a údržby těchto zařízení, či sami iniciují pomoc místním klubům. Oddělení radnic pro tuto organizaci se nazývá Městský servis sportů – základní kámen rekreace a sportu na místní úrovni ve Francii. Další odpovědností měst je konstrukce, udržování a fungování základních škol.

7 Sportovní legislativa v České republice

- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb. (Ústava České republiky z r. 1948) - dával lidu oprávnění k vytváření dobrovolných organizací mj. i tělovýchovného charakteru. Na tento zákon navázal ústavní zákon
- z. č. 100/1960 Sb., Ústava České a Slovenské federativní republiky
- z. č. 187/1948 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu
- z. č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu
- z. č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy
- z. č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev
- z. č. 173/1990, kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací.
- z. č. 60/2000 Sb., o ochraně olympijských symbolik
- z. č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, v návaznosti na usnesení vlády č. 1333 ze dne 3. listopadu 2008 o „Zásadách vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy“
- z. č. 15/2001 Sb., o podpoře sportu

8 Zdroje

1. STRECKOVÁ, Yvonne; MALÝ, Ivan. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. Vyd. 1. Praha : Computer Press, 1998. 214 s. ISBN 8072261126
2. HOBZA, Vladimír; REKTOŘÍK, Jaroslav. *Základy ekonomie sportu*. Praha : Ekopress, 2006. 191 s. ISBN 8086929043.
3. REKTOŘÍK, Jaroslav. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Ekopress, 2007. 309 s. ISBN 9788086929293.
4. NOVOTNÝ, Jiří. *Ekonomika sportu : vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha : Oeconomica, 2005. 118 s. ISBN 8024509792.
5. NOVOTNÝ, Jiří. *Ekonomika sportu*. 1. vyd. Praha : ISV - nakladatelství, 2000. 263 s. ISBN 8085866684
6. HODAŇ, Bohuslav. *Úvod do teorie tělesné kultury*. 2. opr. vyd. Olomouc : Vydavatelství Univerzity Palackého, 1997. 108 s. ISBN 8070677821.
7. *Analýza financování sportu v České republice, shrnující verze z 16.4. 2009*. dostupné z <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2009/Analyza_financovani_sportu_CR_www.pdf>
8. *KONCEPCE STÁTNÍ PODPORY SPORTU V ČR č.j.: 20099/2009-5 ke dni 17.9.2009*
Dostupné z
<http://www.msmt.cz/uploads/soubory/Tiskovy_odbor/koncepce_statni_podpory_sportu_v_CR.pdf>
9. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Č.j.: 13 496/2009-50, Státní podpora sportu pro rok 2010*, dostupné z
<http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2010/Podpora_sportu_2010_www.pdf>